

Met andere ogen

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

Schriftlezing Oude Testament: Numeri 13,1 - 14, 4 en 8

Schriftlezing Brieven: Romeinen 8, 24b-26

Schriftlezing Evangelie: Marcus 10, 46-52

Inleiding

De een ziet vooral de lege stoelen. De ander ziet mensen samengekomen met een verwachting. Kun je het leren te kijken met andere ogen? Hoe kunnen horen en roepen tot inzien en volgen worden?

Daarover gaat het verhaal van Bartimeüs. Dit verhaal staat niet in de bijbel als een toerverhaal over een blinde die op onverklaarbare wijze plotseling kan zien. Het is een verhaal over vasthoudendheid en leren inzien. Bijbelverhalen kunnen helpen, niet alleen om waar te nemen, maar ook en vooral om in te zien hoe we verder kunnen komen als het moeilijk is.

Thema: Met andere ogen

Gemeente van Christus, wat is werkelijk zien? Zie je vooral de gevaren? Of zie je vooral de kansen? Je kunt de op de buitenkant van mensen en dingen verkijken, maar je kunt ook door de dingen heen leren zien en begrijpen hoe ze zich verhouden. Schijn bedriegt. Maar wat is schijn en wat is echt? Het zijn actuele vragen in een wereld waarin ons, misschien wel meer dan ooit, van alles wordt voorgespiegeld terwijl het steeds moeilijker lijkt te worden vast te stellen wat werkelijk waar is. Hoe kijken wij in een grotendeels virtuele wereld om ons heen?

Als twaalf verspieders het door God beloofde land verkennen, zien ze allemaal dat het een mooi en vruchtbaar land is. Twee vinden er een druiventros, *eskol* in het Hebreeuws, zó groot, dat ze hem met z'n tweeën moeten dragen. Maar als de verkenners terugkeren, is de grote meerderheid van hen vooral bang en bezorgd. Met een beetje overdrijving zien ze reuzen tegenover zich staan in het land dat ze hebben bezocht, wat door het volk gretig wordt geloofd. Tenslotte zijn er maar twee die het aandurven.¹ Jozua en Kaleb zeggen: 'Als de Heer ons goedgezind is, zal hij ons erheen brengen en het ons geven.'² Ik denk dat de geestelijke betekenis van dit verhaal heel sterk is. Met dezelfde ervaringen zien verschillende mensen heel verschillende dingen. Ook reageren mensen heel sterk op berichten die ze niet kunnen controleren. Al snel klinkt de roep in het kamp van Israël om dan maar naar het slavenbestaan van Egypte terug te keren of te sterven in de woestijn. Zoals het verhaal in de bijbel wordt verteld, is dat laatste precies wat gaat gebeuren.

Het is een *selffulfilling prophecy*: Juist door hun houding zal de hele generatie veertig jaar rondlopen zonder het beloofde land binnen te gaan. Het zijn hun kinderen die binnengaan, bij Jericho met een liturgie, door het geloof.

Hoe kunnen wij leren kijken met andere ogen? Is het toeval dat Bartimeüs aan de uitvalsweg zit van Jericho naar Jeruzalem? Deze stad stond Israël in de weg toen zij dan aan het eind van hun zwerftochten door de woestijn, dan eindelijk het beloofde land wilden binnentrekken. Maar zoals het verhaal in de bijbel is komen te staan was het geen oorlog, maar *een liturgie* waardoor voor Israël het leven in het beloofde land mogelijk werd. Ik weet dat er ook geweld wordt beschreven in deze teksten die stammen uit een ruwe tijd, maar dat is denk ik niet de boodschap. Zeven dagen lang trok het hele volk om de stad. En op de zevende dag zeven keer, waarna de dikke muren instortten toen er door de priesters op de ramshoorns werd geblazen.³ De beschrijving van dit ritueel gaat aan de beschrijving van het land zelf vooraf.⁴ Het hele verhaal gaat over anders leren kijken naar je leven, samen met anderen en alleen; anders leren kijken naar de strijd om het bestaan, naar je successen en je falen. Frappant dat iedere man die het in z'n hoofd zou halen om Jericho te herbouwen, in het verhaal van Jozua wordt vervloekt.⁵ Maar dat is wel gebeurd en het was in de tijd van Jezus een belangrijke Romeins-Joodse stad.⁶

Daar treft Jezus Bartimeüs. De betekenis van het wonder van de genezing van Bartimeüs door Jezus, ligt, denk ik niet op het gebied van het mirakel dat een willekeurige blinde ineens kan zien. Ik probeer me voor te stellen hoe een letterlijk blinde zo'n wonderverhaal vandaag hoort. Eerlijk gezegd heb ik daar niet zo'n goed gevoel bij. Als God zomaar een blinde bedelaar zou kunnen en willen genezen, waarom gebeurt dat dan niet overal waar blinden het heel graag willen en bereid zijn om in Jezus te geloven. Het zou wreed zijn om dan soms wel te genezen en een andere keer om onverklaarbare redenen niet. De oplossing is door de meeste vroegere uitleggers gezocht en gevonden in het woord van Jezus dat door de evangelist tot besluit van het verhaal wordt opgetekend: 'Uw geloof heeft u gered.' Bartimeüs werd een volgeling van Jezus. Waar de verrassende intensiteit van het geloof van de blinde

bedelaar vandaan kwam vertelt het verhaal veelbetekenend niet.

Dat het verhaal teruggaat op een historische kern is heel goed mogelijk. Maar dit is duidelijk, zoals Marcus het verhaal van de genezing van Bartimeüs vertelt, gaat het niet over een miraculeuze plotselinge genezing van een willekeurige bedelaar. Waar gaat het dan wel over? De blinde is de enige die ziet! Hij heeft het innerlijk gezicht. Bartimeüs ziet niet de buitenkant, maar de binnenkant.⁷ Hij ziet de geestelijke dingen. Het is de blinde die Jezus ziet voor wat hij is. Dat is niet zomaar een rabbi uit Galilea, maar Gods messiaanse vredevorst: de langverwachte zoon van David. Wonderlijk genoeg is hij de eerste in het Marcusevangelie die volop lijkt te beseffen wie Jezus werkelijk is, terwijl de leerlingen van Jezus in het voorafgaande van het ene in het andere misverstand tuimelen en Jezus zelf wel verborgen lijkt te willen blijven. Veel verhalen eindigen met onbegrip, misverstand of ongeloof.⁸ Maar bij de weg van Jericho naar Jeruzalem zit een man die niet kijkt naar het uiterlijk en zo van God het inzicht kan ontvangen en de waarheid profeteert.

Waar gaat Jezus op af? Jezus is immers, zoals Marcus het ziet, niet zomaar onderweg. Hij gaat de weg die van het laag gelegen Jericho leidt naar het hooggelegen Jeruzalem.⁹ De weg waarop Bartimeüs hem zal volgen is in het Marcusevangelie een weg omhoog naar Jeruzalem. Het is de eerste en de laatste keer dat Jezus van Nazareth optrekt naar de stad van de tempel. Dat is de stad Gods die de naam van de vrede draagt, maar waar Jezus zal worden vermoord. Er hangt een dreiging over dit verhaal dat je bij oppervlakkige lezing ontgaat. Direct hierop volgen in het Marcusevangelie de intocht in Jeruzalem, de vervloeking door Jezus van een vijgenboom en zijn verjaging van de kooplui uit de tempel. De enige die genade vindt in zijn ogen, is een arme weduwe die geeft wat zij heeft.¹⁰ Nazareth is naar Jeruzalem gekomen. Deze messias heeft voor de armen gekozen en hun het heil aangezegd. Nu komt de grote confrontatie met de rijken en de macht. Dat wordt in de ogen van de mensen zijn ondergang, immers '... wie in het bezit is, woont in het recht.'¹¹ In het Marcusevangelie is de messiaanse identiteit van Jezus op dit moment nog steeds geheim. Niemand die weet wie deze Jezus ten diepste is of bestemd is te zijn. Maar hoe dichter hij de stad nadert hoe duidelijker het wordt aan de lezer: dit kan niet lang meer verborgen blijven. Er is al iemand die de schellen van de ogen vallen en dat is een blinde bedelaar die gelooft in redding door toedoen van deze Jezus. Bartimeüs staat

voor de evangelist in zekere zin tegenover al die 'blinden' die Jezus omringen en die hem het zwijgen willen opleggen. *Zij* zijn blind, niet hij, niet in de laatste plaats de discipelen van Jezus, die geen idee hebben waar Jezus mee bezig is.

Nu Bartimeüs ook de buitenkant van de dingen is gaan zien, stelt Jezus hem tot navolging in staat. Dat betekent in lief en leed trouw zijn aan een opdracht. Tenslotte is het Jezus zelf die weerklank voelt in zijn hart bij de woorden van Bartimeüs en hem vraagt: 'Wat wilt u dat ik voor u doe?' Hij zegt: '*Rabboeni*, zorg dat ik weer kan zien.' En Jezus antwoordt: 'Ga heen, uw geloof heeft u gered.' Ongelofelijk! Jezus zegt 'ga heen...' maar in feite roept hij Bartimeüs tot hem roept om met hem op weg te gaan en het te leren om door zijn ogen te kijken naar de mensen en de dingen. Die oproep klinkt ons vandaag allemaal in de oren: 'Ga heen, uw geloof heeft u gered.' De oproep tot navolging van de Heer, is geen inleiding in afhankelijkheid. Het is een uitdaging om zelf je verantwoordelijkheid te nemen, met open ogen, en op weg te gaan. Het kruis kan op deze weg niet ontbreken. Leven in Gods licht brengt altijd ook lijden met zich mee. Juist mensen die zien, niet alleen de buitenkant, maar ook de binnenkant, weten dat heel goed.

Waar het om gaat is een leven door de Geest. Dat is een leven met hoop op dingen die je op het eerste gezicht niet ziet.¹² Je kunt het leren je niet blind te staren op de moeilijke kanten ergens van. Dat is in het geloof méér dan een handigheidje. Onze concentratie op Jezus Christus wijst een weg. Dat kan een moeilijke of zelfs gevaarlijke weg zijn, maar het is wel een weg die uitkomt bij God en bij het rijk van vrede en recht dat hij heeft beloofd. Het heeft zin om te leren kijken met andere ogen en samen die weg te gaan.

Amen.

Uitzending en zegen

Als jullie vanhier gaan, weet het gezegende mensen te zijn. Jullie zijn gezegend met een Heer die je de ogen opent voor het leven in al z'n schoonheid, lelijkheid, vreugde net zo goed als gevaren. In navolging van Christus gaan wij echte levens leven en staat onze kerk, net zo goed als ons woonhuis, midden in de wereld, met een open venster op een onmetelijke hemel van barmhartigheid.

De genade van Jezus Christus,
de liefde van God,
de gemeenschap van de heilige Geest,
is met u allen.

Noten

¹Ik dacht vroeger altijd dat het dezelfde twee waren als die van de druiventros, maar dat staat er niet letterlijk.

²Numeri 14,8.

³Jozua 6.

⁴Jozua 13-21.

⁵Jozua 6,26.

⁶En volgens het verhaal van de bijbel inderdaad ten koste van het in vervulling gaan van de vloek. 1 Koningen 16,34.

⁷Vgl. de blinde ziener Tiresias in Ilias en Odyssee van Homerus.

⁸Petrus noemt Jezus wel de Christus, maar blijkt niet te beseffen wat dit betekent. Marcus 8, 29-30. Vgl. Marcus 5,43; 6,6 en 6,52.

⁹Bij Matteüs gaat het over twee blinden zonder naam, maar het gaat duidelijk terug op hetzelfde verhaal. Middeleeuwen zagen er het Jodendom en het heidendom in. Matteüs 20, 29-34. Bij Lucas gaat het over een blinde zonder naam, maar bij de ingang tot Jericho. Lucas 18, 35-43. Vgl. Gnilka, J., *Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament*, II/2, *Das Evangelium nach Markus (Mk 8,27-16,20)*, Neukirchen/Vluyn 1989, 107-113.

¹⁰Marcus 12, 41-44.

¹¹J.H. Leopold, 'Wat slinks verkregen', in: *Verzameld Werk*, 1951, 191.

¹²Vgl. Romeinen 8, 24b-26 en Hebreëën 11.

Figuur 1: Verspieters keren terug, Francesco Carabelli, voorgevel Duomo Milaan